

Pr. br.	12 FEB 2024			
Opr. jez.				
01-64	5			

FILOZOFSKI FAKULTET

Izorno veće Filozofskog fakulteta u Novom Sadu

PRIGOVOR NA REFERAT ZA IZBOR U ZVANJE NASTAVNIKA UNIVERZITETA

Predmet:

Prigovor na referat za izbor u zvanje redovan profesor za užu naučnu oblast Sociologija

Novi Sad

12. 02. 2024.

Prof.dr Gordana Vuksanović

gordanavuk@uns.ac.rs

Na osnovu uvida u Referat za izbor u zvanje redovan profesor (uža naučna oblast: Sociologija), kao bivša mentorka kandidatkinje Snežane Stojšin uočavam da je navedena monografija "Reč i moć – sociološki aspekti istraživanja političke propagande" neznatno izmenjena doktorska disertacija (Monografija sadrži propuste uočene još u radnoj verziji doktorata. Zbog prelaska u drugu visokoobrazovnu organizaciju, isključena sam iz Komisije i nisam više mogla da utičem na kvalitet rada.). Propusti na koje je kandidatkinji ukazivano prilikom izrade doktorske disertacije pojavljuju se i u monografiji:

- zasnivanje rada na tekstovima nekoliko autora;
- nedoslednost u navođenju citirane ili parafrazirane literature, tj. neprecizno citiranje ili parafraziranje;
- zapostavljanje savremene literature;
- protivrečnosti u izlaganju;
- protivrečnosti u objašnjenju metoda analiza sadržaja; zapostavljanje metodoloških karakteristika, prednosti i nedostataka sa kojima se suočava istraživač prilikom primene ovog metoda;
- odsustvo sociološkog pristupa.

➤ Protivrečnosti u izlaganju

Monografija "Reč i moć – sociološki aspekti istraživanja političke propagande" prema navodima autorke predstavlja "analizu dve izborne kampanje, 2022. i 2008. godine, primenom različitih metoda, pre svega analize sadržaja" (str. 7). Koje su to "različite metode", "druge metode" (str. 9), ne saznajemo ni u odeljku "Metodološki okvir istraživanja kampanja 2022. i 2008. godine". Naprotiv, objašnjavajući metodološki pristup autorke izričito navodi metod analiza sadržaja (str.108). Najavljena je i detaljna razrada metodoloških problema "koji se javljaju tokom istraživanja ove pojave" (str. 9). Nažalost, Stojšin ostaje samo ovoj najavi. Nedostaci doktorske disertacije očuvani su i u monografiji.

U Predgovoru autorke navodi: "Jedan deo rezultata tog istraživanja (u modifikovanom obliku) u ovoj studiji upoređen je sa rezultatima detaljne analize političke propaganda u izbornoj kampanji 2022. godine" (str. 7). Na strani 110 Stojšin piše: "Međutim, ovaj detaljno razrađen plan sprovođenja analize sadržaja na kampanji 2008. godine nije bilo moguće primeniti 2022. godine iz nekoliko razloga. Prvi razlog je uticaj specifičnih društvenih okolnosti na tekstove koji su pratili izbornu kampanju, jer je najaktuelnija tema za vreme izborne kampanje bio početak rata u Ukrajini, tekstovi su pomereni u svim analiziranim novinama posle 6 i 7 strane, te je bilo nepotrebno izračunavati komunikacijsku vrednost." Zar pomeranje tekstova ne ukazuje na njihovu komunikacijsku vrednost? **Koje istraživanje je primarno, iz 2008. ili iz 2022. godine?**

Stojšin (str. 110) nastavlja: "Drugi razlog je što je najviše prostora u novinama bilo posvećeno ovom ratu, te se 'smanjio' prostor koji je, pretpostavljamo, trebao biti posvećen izbornoj kampanji. Ovo je uslovalo i 'smanjenje' površine tekstova ali i njihovog broja, te je analiza sadržaja izborne kampanje 2022. godine urađena u skladu sa nastalim okolnostima." Na koji

način, prema njenom mišljenju, smanjen obim i broj tekstova utiče na primenu metoda analiza sadržaja, Stojšin ne objašnjava. Ne objašnjava ni šta podrazumeva pod napomenom da je "analiza sadržaja izborne kampanje 2022. godine urađena u skladu sa nastalim promenama". Ukratko, kako je primenjena analiza sadržaja na tekstove iz 2022. godine?

Zašto se u Predgovoru prioritet daje istraživanju iz 2022. godine, dok se istraživanje iz 2008. godine rađeno za potrebe doktorske disertacije prikazuje kao modifikovano? (str.7) Zašto sadržaj preuzet iz doktorske disertacije autorka svodi na empirijsko istraživanje? Verovatno zbog toga što se kao autoplagiranje određuje "ponovno objavljivanje, u celini ili delimično, ranije objavljenog ili u drugu svrhu iskorišćenog vlastitog rada, kao novog i originalnog, pri čemu se ne navodi da je u pitanju već objavljen odnosno iskorišćen rad" (Kodeks o akademskom integritetu, 2020, član 16.).

Na 111 strani autorka piše da je "...sasvim jasno koliko je analiza sadržaja 'blagosloven' metod jer se istraživanje može raditi u potpunom obuhvatu osnovnog skupa, odnosno nije neophodno birati uzorak". Zar neki drugi metodi ne mogu da se primene na osnovni skup?

Kao što se i moglo očekivati, a sve u skladu sa prethodnim protivrečnostima, "blagosloven" metod izrodio je uzorak. Pa, tako, na 113 strani autorka piše: "Osnovni skup su činili svi tekstovi objavljeni u vreme izborne kampanje 2022. godine, ali su u uzorak ušli tekstovi objavljeni ponedeljkom, sredom, petkom i nedeljom, te je analizirano 58,1% od ukupnog objavljenog materijala." Zašto su izabrani ovi dani, Stojšin ne objašnjava, a trebala je. S obzirom na to da je već konstatovala (str. 110) da je zbog rata u Ukrajini (!) umanjen broj i obim tekstova o izornoj kampanji, nameće se pitanje razloga za isključivanje iz analize 41,9% tekstova.

Na protivrečan način objašnjavaju se kategorije i podkategorije na osnovu kojih se klasifikuje izvorna građa. Na strani 109 Stojšin piše: "Tako je nakon pregledanja materijala na primer, u Novostima je izdvojeno pet kategorija, od kojih su dve imale podkategorije." Kao kategorije navode se: izbori, Evropa, Kosovo, socijalne teme, ostalo. Na 116 strani kategorije se svode na izbore: "U analizu su ušli samo tekstovi objavljeni u kategoriji izbori". Ako se, prema tvrdnji autorke (str. 7, str.108 itd.), monografija zasniva na analizi dve izborne kampanje, onda je trebalo na osnovu tekstova koji se odnose na izbore razviti sistem kategorija i podkategorija.

U monografiji se takođe tvrdi: "Izvođenje kategorija podrazumevalo je raščlanjavanje celokupnog materijala kategorizacijom u grupe i podgrupe prema određenim kriterijumima na sastavne elemente, vodeći računa o iscrpnosti i međusobnoj isključivosti" (str. 109). Kojim kriterijumima? Zašto nisu navedeni? Imajući u vidu da je kategorija "neodređeno" druga prema učestalosti (str.161), očigledno je da nisu ispoštovani svi principi naučnog klasifikovanja.

Nepreciznost u izlaganju, stalne protivrečnosti, stvaraju utisak nepoznavanja tehnike primene metoda analize sadržaja.

U trećem poglavlju, "Reč i moć – istraživanje političke propagande", u kome se tumače rezultati istraživanja, pored površnih analiza tabelarno i grafički prikazanih podataka sa ciljem ilustrovanja navedenih tvrdnji a ne poređenja, koriste se drugi izvori.

Teks pod naslovom *Ključne reči izbornih kampanja* (str. 132 – 135) predstavlja u punom smislu te reči promašenu temu. Ako se ima u vidu da je naslov monografije “Reč i moć” iz empirijskog materijala trebalo je izdvojiti reči koje su obeležile navedene izbore. Umesto najavljenog, autorka navodi zapažanja drugih autora.

Površnost i nesistematičnost prisutni su i u tekstovima o medijima. U poglavlju 5. 2. *Vrste medija i učestalost korišćenja* (str.75) autorka govori o mejnstrim medijima koje su pratili Amerikanci u vreme izborne kampanje, zatim o korišćenju društvenih medija u Americi. Potom se nepovezano prebacuje na statistiku vezanu za kompjutersku pismenost u Srbiji, zatim na promene u veličini medijskog auditorijuma u Srbiji, kao i na rejting dnevne štampe u Srbiji. Poglavlje završava grafikonom i bez zaključka. Ništa od naslovljene tematike u ovom poglavlju nije objašnjeno. O učestalosti korišćenja medija u Srbiji nema ni reči. Inače, to bi uključilo analizu: učestalosti kupovine i/ili čitanja štampe, dužinu kontakta s elektronskim medijima (tzv. izloženost medijima) i dr.

Na 108 strani Stojšin navodi: “u četvrtoj fazi definisana je jedinica analize – tema i novinski članak”, da bi već na sledećoj strani istakla: “Jedinica analize je članak.” Ako je jedinica analize članak, zašto se u tabelama 24 i 27 kao novinarski žanrovi navode: vest, izveštaj, intervju i analiza za 2022. godinu; odnosno, vest, intervju, izveštaj i komentar za 2008. godinu? Čak i ako se termin članak koristi u kolokvijalnom smislu, treba imati u vidu da je u ovom slučaju to nedopustivo jer naučni rad zahteva preciznost. Za nekoga ko je na sebe preuzeo zadatak da analizira “1599 tekstova” (str. 113) i rezultate istraživanja predstavi preko novinarskih žanrova, mešanje istih je nedopustivo. Preovlađujući novinarski žanr je jedan od činilaca preko kojih štampani mediji utiču na formiranje javnog mnjenja. Kao novinarski žanr navodi se i analiza. Analizirajući žanr tekstova prema strankama, autorka piše da je “najveći udeo tekstova u kojima je vršena analiza (60,9 %), i to analiza izborne kampanje...” (str.180). I pored pominjanja analize kao novinarskog žanra, objašnjenje karakteristika i tipova novinarskih žanrova autorka svodi na izveštaj, komentar, intervju, reportažu (str.142, fusnota 62). Iz kog izvora je preuzela *analizu* kao novinarski žanr?

Za razvrstavanje novinarskih žanrova neophodno je njihovo precizno određenje i razumevanje.

Navedena je i primena kvalitativne analize uz obrazloženje: “Kvalitativna analiza korišćena je kao ilustracija učestalosti kategorija” (str. 110). Šteta što se autorka nije dosetila da na osnovu iskustvene građe koju, prema njenoj tvrdnji čini 1599 tekstova, odgovori na zadatak koji je sebi postavila naslovom *Društvene okolnosti izbornih kampanja 2022. i 2008. godine* (str. 119). Umesto da ukaže na odlike sociokulturnog konteksta koje utiču na karakteristike izbornih kampanja i ishod izbora, ona navodi podatke RIK-a i RZS o izlaznosti i rezultatima izbora, kao i druge izvore. Prilikom navođenja karakteristika parlamentarnih izbora iz 2008. godine (str. 126), kao izvor na početku rečenice upisuje (Mihajlović, 2009), a na kraju (Stojšin, 2013). Izvor (Mihajlović, 2009) **ne nalazi se u pregledu literature.**

Kvalitativna analiza svedena je na navođenje rečenica koje ilustruju smer stavova ili teme izborne kampanje, a u monografiji se pojavljuju samo u delu *Izborna kampanja 2022. godine: da li se nešto promenilo?*, od 156 do 213 strane. Od 1599 tekstova koji su prema monografiji (str.

113) analizirani u oba istraživanja, autorka izdvaja primere iz 89 tekstova. Kako se neki tekstovi pojavljuju u istim dnevnim novinama, analizirana su ukupno 65 broja Blica, Večernjih novosti i Politike. Za izbornu kampanju 2008. godine analizirano je 47 brojeva, a za izbornu kampanju iz 2022. godine svega 18 brojeva.

Autorka napominje da su "radi poređenja rezultata sva tri lista (Blic, Večernje novosti, Politika – G.V.) uzeta u analizu" (str. 13). Ističe i da je najveći broj tekstova objavljen u Politici (str. 113). Ako je tokom izborne kampanje 2022. godine najveći broj tekstova objavljen u Politici, zašto su izostavljeni primeri iz ovog dnevnog lista? Za 2022. godinu ne navodi se ni jedan primer iz lista Politika.

Kvalitet kvalitativne analize uočava se na primeru tekstova koji su nazvani "neodređeno" jer "ni nakon nekoliko čitanja svakog teksta nije bilo jasno šta je tema" (str. 161). Prema autorki, udeo ovih tekstova u ukupnom broju tekstova iznosi čak 17,5 % (str. 161). Kao primer "neodređenog" teksta navodi se:

"Ne želimo mržnju, ne želimo svađu, niti obračune među strankama. Dosta je bilo podela i Srbija ima dosta neprijatelja da bismo se mi ovde međusobno gložili" (str. 161).

"Vi, ovde u Arandjelovcu, donosite odluke o vašoj daljoj sudbini i razvojnim planovima a ne da Vam to neko nameće sa strane. Vi najbolje znate šta je najbolje za vas, šta treba da radite i u kom pravcu razvijate svoju opštinu, ..." (str. 186).

Nije problem u tekstu već u poznavanju empirijske građe i u umeću određenja tema. Teme izborne kampanje 2022. godine (grafikon 7, str.137; tabela 20, str.163; tabela 28, str.183; tabela 29, str.185) odlikuje potpuno odsustvo kriterijuma koji bi uz poštovanje principa naučnog klasifikovanja omogućio razvrstavanje empirijske građe. Za nekoga ko tvrdi da je pročitao 1599 tekstova nedopustivo je da tekstovi iz grupe "neodređeno" zauzimaju drugo mesto prema zastupljenosti.

➤ Nedoslednosti u navođenju citirane ili parafrazirane literature

Faze istraživanja navedene su, ističe Stojšin, prema Georgievskom (2007), ali se ovaj autor **ne nalazi u pregledu literature** (str. 108). Isti autor pojavljuje se i na 101 strani. U fusnoti 35 (str. 108) autorka navodi plan primene metoda analiza sadržaja prema Zangu i Vildemutu. Pored podataka o ovim autorima (Zang & Vildemuth, 2005), Stojšin navodi svoje podatke (Stojšin, 2013). Ovim pristupom stvara se utisak da se radi o istom zapažanju. Kroz ceo rad, pored velikog broja izvora autorka upisuje podatke (Stojšin, 2013 ili prema Stojšin, 2013) koji se odnose na njenu neobjavljenju doktorsku disertaciju. Ovim vidom navođenja izvora u tekstu, **pojavljuje se kao autor niza izvora, a ne kao neko ko se na njih poziva.**

U monografiji se uočava i **preuzimanje tuđih zapažanja**. Na primer, ispod Nimove tipologije (str. 75), a koji se **ne pominje u pregledu literature**, potpisuje se Stojšin. Isti autor pominje se i na 132 strani, ali ovoga puta sa upisanom godinom i stranom izvora koga nema u literaturi "I Nimo (1970: 55)..." Na kraju rečenice kao izvor navodi se Slavujević (2021: 304). **Kao i u nizu drugih**

primera, a koje su i recenzenti i Komisija morali da uoče, nameće se pitanje: **Na koga se Stojšin poziva?** I mada pojedinačne rečenice ili cele pasuse započinje navodeći primaran izvor, na kraju upisuje (Stojšin, 2013). Na primer: strana 18 – prvi pasus; strana 19 – drugi pasus; strana 20 – prvi pasus; strana 21 – prvi pasus; strana 23 – drugi pasus; strana 27 – prvi pasus; strana 32 – prvi pasus; strana 33 – prvi i treći pasus; strana 35 – prvi i drugi pasus; strana 37 – ceo tekst itd. Navedeno je samo nekoliko primera. **Ovaj vid naučnog stvaralaštva proteže se kroz ceo rad. Pominjanje sopstvene disertacije iza primarnog izvora, čak i kada se radi o citatu, stvara privid originalnog naučnog doprinosa.**

Stojšin potpisuje i Šušnjićevo (1973) objašnjenje smera stavova (str. 109). Kod Lasvelove definicije metoda analiza sadržaja u monografiji se “gubi” izvor (Stojak, 1990), te se stiče utisak da je autorka koristila originalni izvor (str. 105). Vandersmisanovu definiciju metoda analiza sadržaja koju navodi Milić (1996), Stojšin potpisuje sa – sve prema Stojšin, 2013 (str. 105). Analizu problema koji se javljaju prilikom određivanja uzorka (str. 112) potpisuju, rame uz rame, Berelson (1996) i Stojšin (2013) itd.

Upadljiv je primer (str. 76) u kome autorka navodi teoretičare medija N. Postmana, M. Postera i R. W. McChesney-a, predstavljene kao njen lični izbor za elaboraciju teze, a da pri tome nije navela godine izdanja njihovih radova, niti ih je navela u referencama. Ona je, u ovom slučaju, zapravo prepričala prepričano, pozivajući se na sasvim drugog autora.

Prema članu 12 *Kodeksa o akademskom integritetu* (2020, str.4), **“Plagiranje je prikazivanje tuđeg rada ili ideja kao svojih, u celini ili delimično, bez navođenja izvornog autorstva ili izvornika.”**

Odliku ove monografije predstavlja i citiranje ili parafraziranje jednog autora u nizu, na više strana. Na primer: strane 68 i 69 – Vilokks et al. 2006; strane 70 i 71 – Zain, 2014; strane 76 i 77 – Gomez Artega & Clark, 2021; strane od 78 do 82 – Owen, 2019 itd.

U nedopustivo velikom obimu u monografiji se koriste radovi pojedinih autora, npr. Slavujević, Z.

Na primer, u poglavlju 5. 1. *Teorije o uticaju medija* (str.68-69), autorka se ograničila na jedan izvor (Vilokks, et al., 2006), u kome su autori efekte medijskih poruka razmatrali kroz četiri teorije. To je, naravno, njihovo pravo i njihov pogled na ovo pitanje. Ali, to je samo jedno stanovište. Ako se već poduhvatila zadatka da u ovom poglavlju, razmetljivog naslova, razmatra pitanje učinaka masmedijskih poruka, bilo je nužno da se barem osvrne na prve, izuzetno važne teorije, kao što su teorija maksimalnih efekata (hipodermička teorija ili teorija magičnog metka), pojačavajuća teorija (pojačavajuća doktrina), kao i na novije pluralističko-funkcionalističke teorije.

Obimni citati i nepreciznost u navođenju izvora zapažaju se u celom radu.

- S obzirom na kvalitet monografije, izostaće analiza ostalih navedenih radova. Treba napomenuti samo da od preostalih 17 referenci 4 su apstrakti, dok su tri rada prihvaćena za objavljivanje 2023. godine (M20 – rad pod rednim brojem 5; M50 – radovi pod rednim brojevima 2 i 5). Čak 9 naslova od ukupnog broja radova u posljednjem izbornom periodu potpisuju dva ili više autora. Na primer, u najviše bodovanim kategorijama, M50 i M20, po 3 rada su koautorska. Naravno, u savremenoj nauci ne predstavlja novinu da se u velikom broju objavljuju koautorski radovi. Međutim, ako imamo u vidu da predočeni tekstovi nisu niti iterdisciplinarni niti multidisciplinarni, te da se ne zna ko je autor kojih delova, na osnovu njih se ne može oceniti kvalitet naučnog rada kandidatkinje.
- **S obzirom na to da se uočeni propusti javljaju u celoj monografiji, ne mogu se smatrati nenamernom greškom** “koja je dovela do zanemarljivog obima plagijata, odnosno autoplagijata, shodno konkretnom slučaju i standardima koji važe za datu naučnu oblast” (Kodeks o akademskom integritetu, 2020, član 12, str.4).

Prema članu 13 (Kodeks o akademskom integritetu, 2020, str.4-5), oblici plagiranja su:

“- doslovno preuzimanje teksta drugog autora sa srpskog ili stranog jezika (što obuhvata i prevođenje), bez navođenja imena autora i izvornika iz kojeg je tekst preuzet, kao i bez jasnog obeležavanja preuzetog dela;

- parafraziranje teksta drugog autora sa srpskog ili stranog jezika (što obuhvata i prevođenje), bez navođenja imena autora i izvornika iz kojeg je tekst parafraziran, kao i bez jasnog obeležavanja parafraziranog dela;

- neprecizno citiranje, mimo pravila citiranja prihvaćenih u predmetnoj naučnoj/stručnoj oblasti, odnosno mimo pravila citiranja u predmetnim časopisima ili po pravilima izdavača, sa namerom dovođenja u zabludu čitaoca u pogledu autorstva;

- svako drugo prikazivanje tuđih ideja i dela kao svojih.”

Navedeni “propusti” prisutni su u monografiji “Reč i moć – sociološki aspekti istraživanja političke propagande.”

- Prilikom izbora članova u komisiju za izbor Snežane Stojšin u zvanje redovnog profesora prekršen je član 24 (2020, str.7). U članu 24 *Kodeksa o akademskom integritetu* koji se odnosi na “Privatni interes i povezana lica” piše: “Privatni interes je bilo koji oblik ostvarenja koristi ili pogodnosti za člana akademske zajednice ili sa njim povezanog lica, koji se ostvaruje u obavljanju profesionalnog rada ili ispunjavanju akademskih dužnosti na ustanovi ili Univerzitetu.” Prema istom izvoru (2020, str.7), “povezanim licima smatraju se osobe koje su sa članom akademske zajednice” u odnosu “u kome postoji privatni interes i **lična povezanost sa članom akademske zajednice koja utiče na objektivnost** (naglasila G.V.).” Ko je trebao da vodi računa o *Kodeksu o akademskom integritetu*? Oni koji su formirali Komisiju, član komisije, kandidatkinja?

- Prema "Pravilniku o bližim minimalnim uslovima za izbor u zvanja nastavnika na Univerzitetu u Novom Sadu" (Broj: 04-169/5, 27. april 2023. godine), **opšti uslov za izbor u zvanje redovnog profesora je ispunjen uslov za izbor u zvanje vanrednog profesora.** Znatno nakon izbora Snežane Stojšin u zvanje redovnog profesora (maja 2021. godine), kao njenoj bivšoj mentorki dostavljen mi je tekst Prigovora na njen izbor u zvanje vanrednog profesora (!). U Prigovoru se argumentovano ukazuje na to da Snežana Stojšin nije ispunila obavezne minimalne uslove za izbor u zvanje vanrednog profesora, da je kategorizacija radova proizvoljna, da kandidatkinja nema rad iz kategorije M21, M22 ili M23, kao i da je navedena monografija autoplagijat već objavljenih radova, većinom, kao što se navodi, iz prethodnog perioda.

Na moguću tačnost ovih tvrdnji ukazuju i podaci iz referata za izbor u zvanje redovnog profesora. Na primer, rad koji je za potrebe prethodnog izbornog perioda označen kategorijom M23, u aktuelnom referatu je u kategoriji M51. Što se tiče ostalih referenci, njih su trebali/trebali bi da provere odgovorni pojedinci i komisije Filozofskog fakulteta i Univerziteta u Novom Sadu. I pored čini se veoma argumentovanog Prigovora, kandidatkinja je izabrana u zvanje vanrednog profesora.

Ako se ima u vidu da su tadašnji članovi Komisije bili upoznati sa Prigovorom, kao i da su iste osobe trenutno članovi Komisije za izbor Snežane Stojšin u zvanje redovnog profesora, pitanje je zašto nisu posvetili više pažnje analizi navedenih referenci. Prema članu 12 *Pravilnika o bližim minimalnim uslovima za izbor u zvanja nastavnika na Univerzitetu u Novom Sadu* (2023, str.6-7), **svi članovi komisija za pisanje referata za izbore u zvanja odgovorni su za tačnost podataka koje referat sadrži.**

Propusti se događaju, ali ovoliko propusta je baš mnogo, tim pre što ih čini profesor koji je u proceduri izbora u zvanje redovnog profesora, predaje metodološke predmete i vrši funkciju glavnog i odgovornog urednika časopisa "Sociološki pregled", a na koju se bira u godini pokretanja procedure za izbor u zvanje redovnog profesora (!).

Nesumnjivo je da doktorska disertacija može da se publikuje kao monografija, ali je nedopustivo da sa minimalnim izmenama i nizom propusta predstavlja ključni rad za izbor u zvanje redovnog profesora. Ukratko, na osnovu doktorske disertacije Stojšin je izabrana u zvanje docenta i na osnovu iste treba da bude izabrana u zvanje redovnog profesora.

Novi Sad

12. 02. 2024.

Prof.dr Gordana Vuksanović

gordanavuk@uns.ac.rs